

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені М.П.ДРАГОМАНОВА

ЛЕВІНЕЦЬ Наталія Валентинівна

УДК 371.134:373.21:796

Формування професійної готовності майбутніх вихователів
до здійснення фізичного виховання дошкільників
на засадах народних традицій

13.00.04 – теорія та методика професійної освіти

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ – 2007

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Національному педагогічному університеті імені М.П.Драгоманова, Міністерство освіти і науки України

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор

Борисова Зоя Назарівна,

Національний педагогічний університет імені
М.П.Драгоманова, Інститут педагогіки і психології,
професор кафедри дошкільної педагогіки.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор

Карпова Елла Едуардівна,

Південноукраїнський державний педагогічний
університет імені К.Д.Ушинського,
завідувач кафедри дошкільної педагогіки;
кандидат педагогічних наук,

Шевчук Антоніна Семенівна,

Київський міський педагогічний університет
імені Б.Д.Грінченка, старший викладач
кафедри теорії та методики дошкільної освіти

Провідна установа: Полтавський державний педагогічний університет
імені В.Г.Короленка, кафедра початкової школи і
дошкільної педагогіки,

Міністерство освіти і науки України, м. Полтава

Захист відбудеться „12” квітня 2007 р. о 14³⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради
Д 26.053.01 у Національному педагогічному університеті імені М.П.Драгоманова, 01601, м.
Київ, вул.Пирогова,9.

З дисертацією можна ознайомитись в бібліотеці Національного педагогічного університету
імені М.П.Драгоманова, 01601, м. Київ, вул.Пирогова,9.

Автореферат розісланий „7” березня 2007р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

О.Г.Ярошенко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. На сучасному етапі реформування системи національної освіти в Україні пріоритетним завданням є підвищення професійної підготовки майбутніх педагогів, в тому числі фахівців дошкільного профілю. Адже рівень їх готовності до педагогічної діяльності позначається на успішності процесу виховання дітей дошкільного віку на засадах загальнонаціональних цінностей, серед яких одна з найважливіших – зміцнення та збереження здоров'я підростаючого покоління.

У Державній національній програмі “Освіта. (Україна XXI століття)”, “Національній доктрині розвитку освіти України в XXI столітті”, Законі України “Про дошкільну освіту” та інших державних документах наголошується на необхідності національного спрямування освіти, збереженні та продовженні української історико-культурної традиції, запровадженні здоров'язберігаючих технологій.

Вирішення означених завдань потребує використання в навчальному процесі дошкільного навчального закладу досвіду народної педагогіки, зміст і засоби якої мають яскраве національне забарвлення, відповідають національному виховному ідеалу, мають історичну і культурну цінність. У дослідженнях з історії фізичної культури Г.А.Дюперона, А.А.Стародубцева, М.І.Пономарьова, В.І.Слашвілі, Є.Н.Пристипи зазначається, що кожний народ має свої види фізичних вправ, ігор, загартовуючих процедур, які є важливим елементом його національної культури та ефективним засобом фізичного розвитку особистості у відповідності з існуючим у певної спільності людей ідеалу тілесної та духовної досконалості. Визначені на основі аналізу етнографічних джерел педагогічно доцільні народні традиції фізичного виховання дітей, що відповідають стратегічним завданням розвитку дошкільної освіти в Україні і враховують потреби сучасних дітей, мають бути відображені в змісті фахової підготовки майбутніх вихователів. Це підвищить їхню професійну готовність до вирішення завдань національного виховання.

Розробку проблеми впровадження досвіду народної педагогіки в процес фізичного виховання дітей дошкільного віку започатковано в працях Г.Г.Вашенка, О.В.Духновича, С.Ф.Русової, Я.Ф.Чепіги, К.Д.Ушинського. Саме цим відомим педагогам належать твердження, що освіта і фізичне виховання, зокрема, базуються на національних ознаках, які надають цим процесам яскравого національного забарвлення і відіграють важливу роль у житті суспільства. Вказуючи, що недостатність використання українських народних традицій у системі фізичного виховання призводить до збіднення змістової складової процесу навчання і виховання дітей, педагоги наголошували на необхідності застосовувати в практиці педагогічної роботи виховний досвід українців. Для реалізації цього завдання в змісті підготовки сучасних вихователів дошкільних навчальних закладів народні виховні традиції,

на нашу думку, мають бути відображені не тільки як важливі елементи національної культури, необхідним є оволодіння майбутніми фахівцями дієвими механізмами впливу на фізичний розвиток та здоров'я дітей.

Проблема готовності до педагогічної діяльності висвітлена в сучасній професійній літературі з різних позицій: зміст та структура основних педагогічних умінь (О.А.Абдуліна, С.Н.Кісельгоф, В.О.Сластьонін); професійно-психологічна готовність (М.В.Веселовська, К.М.Дурай-Новакова, П.С.Левшенко, Д.І.Узнадзе), обґрунтування і структурно-функціональний аналіз діяльності педагога (О.А.Абдуліна, О.І.Щербаков); сутність і структура фахової компетентності вихователя дітей дошкільного віку (Г.В.Беленька).

Ряд досліджень відображують реалізацію надбань української етнопедагогіки у змісті фахової підготовки майбутніх вчителів (В.В.Зелюк, О.А.Павленко, О.М.Семенов), та формуванні національної самосвідомості майбутніх вчителів фізичної культури (В.І.Смолук). В роботі Л.С.Плетенецької досліджено народознавчу підготовку майбутніх вихователів (на матеріалах народної математики). Представлені в цих роботах зміст та методологічні основи народознавчої підготовки започаткували розробку проблеми формування професійно-практичної готовності майбутніх вихователів. Проте вивчення традицій фізичного виховання обмежувалося переважно народними іграми, досліджувалися аспекти їх впровадження в роботу з дітьми дошкільного та молодшого шкільного віку, проблема фахової підготовки майбутніх вихователів до фізичного виховання дітей на засадах народних традицій не стала предметом окремого вивчення.

Сьогодення вимагає вирішення проблеми розробки теоретичних та методичних основ фахової підготовки педагогів дошкільної освіти, здатних вирішувати завдання фізичного виховання дітей, широко використовуючи весь спектр історично вироблених і вдосконалених народних традицій фізичного виховання. В контексті проблеми, що розглядається, було визначено тему дослідження: “Формування професійної готовності майбутніх вихователів до здійснення фізичного виховання дошкільників на засадах народних традицій”.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження входить до тематичного плану наукових досліджень НПУ імені М.П.Драгоманова за напрямом “Зміст освіти, форми, методи і засоби підготовки вчителів”, тема дослідження затверджена Вченою радою НПУ імені М.П.Драгоманова (протокол №5 від 22.12.1999) та узгоджена Радою з координації наукових досліджень у галузі педагогіки та психології в Україні АПН України (протокол №8 від 28.10.2003).

Об'єкт дослідження - професійна підготовка вихователів дошкільних навчальних закладів.

Предмет дослідження - процес формування у студентів вищих педагогічних навчальних закладів професійної готовності до застосування народних традицій у фізичному вихованні дітей дошкільного віку.

Мета дослідження - теоретично обґрунтувати та експериментально апробувати методiku формування професійної готовності студентів до застосування народних традицій фізичного виховання в педагогічному процесі дошкільних навчальних закладів.

Гіпотеза дослідження - успішне формування професійної готовності майбутніх вихователів до застосування народних традицій у фізичному вихованні дітей дошкільного віку може бути забезпечене за умови науково обґрунтованого добору викладачем змісту навчальної інформації з урахуванням досвіду народної педагогіки в галузі фізичного виховання, систематичним її впровадженням у процес викладання відповідної фахової дисципліни, використанням комплексу педагогічних умов та адекватних методів навчання у навчально-дослідницькій та практичній діяльності студентів.

Завдання дослідження:

- вивчити й узагальнити теоретичні положення та досвід використання народних традицій у фізичному вихованні дітей дошкільного віку, їх застосування в професійній підготовці студентів у вищих навчальних закладах України;
- розробити й теоретично обґрунтувати структуру та зміст готовності фахівців дошкільної освіти до використання в педагогічній діяльності народних традицій фізичного виховання дітей;
- спроектувати та експериментально перевірити модель підготовки майбутніх вихователів до здійснення фізичного виховання дітей на традиціях народної педагогіки;
- виявити ефективні педагогічні умови використання народних традицій у змісті фахової підготовки майбутніх вихователів та розробити методичні рекомендації їх реалізації в навчально-виховному процесі.

Методологічна основа дослідження: філософські, психологічні і педагогічні концепції, які розкривають положення про діалектичну взаємозумовленість національного і загальнолюдського у суспільному процесі; про системний підхід як методологічний спосіб пізнання педагогічних фактів, явищ і процесів; ідеї народної педагогіки у галузі фізичного виховання.

Теоретична основа дослідження ґрунтується на результатах історико-педагогічних досліджень, що розкривають зміст народних виховних традицій (С.Килимник, М.Г.Стельмахович, Є.І.Сявакко); концептуальних засадах керівництва фізичним розвитком дітей на основі ідей народної педагогіки (Г.Г.Ващенко, О.В.Духнович, С.Ф.Русова, В.О.Сухомлинський, Я.Ф.Чепіга, К.Д.Ушинський); індивідуалізації та особистісно

зорієнтованої моделі професійної готовності (А.М.Алексюк, І.Д.Бех); професійно-педагогічної підготовки у вищих педагогічних навчальних закладах (Е.Е.Карпова, О.Г.Мороз, В.А.Сластьонін); положеннях щодо специфіки змісту та структури діяльності вихователя дошкільного навчального закладу у галузі фізичного виховання (Е.С.Вільчковський, Т.І.Дмитренко, А.В.Кенсман, Д.В.Хухлаєва).

Для розв'язання окреслених завдань використовувалися такі **методи дослідження**: а)теоретичні: аналіз, порівняння та узагальнення наукових джерел з етнографії, психології та педагогіки, які дозволили визначити та систематизувати народні традиції фізичного виховання дітей дошкільного віку, дали можливість виділити підходи до проблеми використання в змісті фахової підготовки досвіду народної педагогіки, змодельовати процес формування готовності до такого виду діяльності, допомогли сформулювати поняттєво-категоріальний апарат дослідження, б)емпіричні: спостереження, анкетування, бесіди, вивчення умов навчального процесу та результатів практичної діяльності студентів, які дозволили виявити рівні сформованості професійної готовності у майбутніх вихователів; педагогічний експеримент для виявлення ефективності розробленої моделі підготовки майбутніх вихователів до використання народних традицій у фізичному вихованні дітей дошкільного віку, в)метод математичної та статистичної обробки дослідницьких результатів, що дозволили підтвердити гіпотезу дослідження.

Організація дослідження. Дослідження здійснювалося поетапно протягом 1999-2006 років.

На першому етапі (1999-2000рр.) було визначено наукову проблему, гіпотезу та понятійний апарат дослідження; вивчено стан досліджуваної проблеми в етнографічній, психологічній та педагогічній літературі; розроблено програму та методика дослідження.

На другому етапі (2001-2002рр.) було конкретизовано методика експериментального дослідження, проведено констатувальний експеримент, виявлено вихідний рівень сформованості у студентів спеціальності “Дошкільне виховання” готовності до застосування народних традицій у фізичному вихованні дітей дошкільного віку; проаналізовано педагогічні умови формування професійної готовності студентів у вищому навчальному закладі; збагачено зміст програми фахового курсу „Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку” народними традиціями українців, розроблено програму спецкурсу „Народні традиції фізичного виховання”.

На третьому етапі (2003-2004рр.) було розроблено та експериментальним шляхом перевірено модель формування готовності майбутніх вихователів до використання у фізичному вихованні дітей народних традицій; здійснено корекцію педагогічних умов

підготовки майбутніх фахівців до фізичного виховання, які забезпечують ефективність застосування розробленої моделі.

На четвертому етапі (2005-2006рр.) було здійснено повну обробку одержаних в процесі дослідження матеріалів, оформлено їх результати; розроблено методичні рекомендації по впровадженню в практику підготовки студентів спеціальності „Дошкільне виховання” у вищих педагогічних навчальних закладах моделі формування професійної готовності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до використання народних традицій у фізичному вихованні дітей; завершено оформлення дисертації.

Експериментальна база дослідження - НПУ імені М.П.Драгоманова, навчальний комплекс НПУ – Педагогічне училище м. Севастополь та дошкільні навчальні заклади (№ 409, 444, 568, 598, м. Києва, № 12, 15 м. Севастополя), в яких студенти проходили виробничу педагогічну практику. Експериментом було охоплено 191 студент спеціальності „Дошкільне виховання”.

Наукова новизна полягає в тому, що на основі системного дослідження процесу формування професійної готовності майбутніх вихователів до використання народних традицій у фізичному вихованні дітей вперше науково обґрунтовано модель підготовки студентів до здійснення фізичного виховання дітей із застосуванням народних традицій в контексті реалізації функцій фахової діяльності згідно розроблених галузевих стандартів вищої освіти (ГСВО) та у відповідності з визначеним у дослідженні алгоритмом використання народних традицій фізичного виховання в роботі з дітьми дошкільного віку, що включає такі складові: оволодіння знаннями про народні традиції; їх адаптацію до потреб сучасної дошкільної освіти; опанування методикою їх застосування в практиці роботи; здійснення просвітництва серед різних груп населення.

Теоретичне значення одержаних результатів полягає в обґрунтуванні системи методів, засобів і форм підготовки вихователів до використання народних традицій у фізичному вихованні дітей, серед яких визначено як найбільш дієві такі: розробка тематики лекційних, семінарських занять, проведення лабораторних занять, спрямованих на вивчення особливостей впровадження народних традицій у фізичне виховання дітей.

Практичне значення полягає у розробці методичних рекомендацій для викладачів вищих навчальних закладів щодо застосування в змісті фахової підготовки вихователів народного виховного досвіду. Впроваджені в практику роботи зі студентами спеціальності “Дошкільне виховання” модель підготовки вихователів дошкільних навчальних закладів до фізичного виховання дітей та її методичне забезпечення (збагачений змістовий компонент фахового курсу „Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку”, розроблена програма спецкурсу “Народні традиції фізичного виховання”).

Особистий внесок полягає в спільній з авторським колективом розробці галузевого стандарту вищої освіти: освітньо-професійної програми підготовки бакалавра за спеціальністю 6.010101 „Дошкільне виховання”, а саме змісту й умінь народознавчого спрямування.

Вірогідність та надійність результатів дослідження забезпечена методологічною і теоретичною обґрунтованістю його вихідних положень, кількісною та якісною обробкою даних; використанням комплексу методів адекватних меті, об’єкту, предмету й завданням дослідження; багаторічною особистою дослідно-експериментальною роботою; позитивними результатами апробації основних положень дослідження, впроваджуваних у педагогічному процесі вищого навчального закладу; проведенням педагогічного дослідження у поєднанні з викладацькою діяльністю, що підтвердило позитивні результати у формуванні професійної готовності майбутніх вихователів до застосування народних традицій у фізичному вихованні дітей.

Апробація результатів дослідження – хід і результати дослідження доповідалися й обговорювалися на Міжнародних науково-практичних конференціях: “Психолого-педагогічні проблеми підготовки вчительських кадрів в умовах трансформації суспільства” (м.Київ,2000р.), “Виховання підростаючого покоління на принципах християнської моралі в процесі духовного відродження України” (м.Острог,2000р.), „Міжнародні драгоманівські читання” (м.Київ,2003,2006рр.); Всеукраїнських науково-практичних конференціях: “Регіональні аспекти реалізації національної доктрини у розвитку дошкільної освіти” (м.Глухів,2002р.), “Проблеми вищої педагогічної освіти у світлі рішень II Всеукраїнського з’їзду працівників освіти” (м.Київ,2001р.), щорічних звітно-наукових конференціях НПУ імені М.П.Драгоманова (2001–2006рр.), засіданнях та семінарах кафедри дошкільної педагогіки НПУ імені М.П. Драгоманова.

Результати дослідження впроваджено у роботу низки вищих навчальних закладів - Слов’янський державний педагогічний університет (довідка №68-010506 від 22.11.2005р.), Переяслав - Хмельницький державний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди (довідка №149 від 20.02.2006р.), Навчальний комплекс НПУ імені М.П.Драгоманова - Педагогічне училище м. Севастополь (довідка №250 від 11.11.2005р.), особистій викладацькій практиці протягом 1999-2006років.

Публікації – основні результати дослідження опубліковано у 13 працях, 4 - у фахових виданнях з педагогічних наук, з них 11 одноосібні.

Структура роботи зумовлена логікою дослідження, поставленими в ньому завданнями і складається зі вступу, двох розділів (теоретичного та експериментального), висновків, списку використаної літератури (218 найменувань), 9 додатків на 19 сторінках. Загальний текст

дисертації викладений на 211 сторінках, основний - на 171 сторінці. Робота містить 20 таблиць, 6 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність проблеми, ступінь її наукового вивчення, сформульовано методичний апарат дослідження, розкрито його наукову новизну, теоретичну та практичну значущість, апробацію одержаних результатів.

У **першому розділі** “Науково-теоретичні основи формування професійної готовності майбутніх вихователів до використання народних традицій у фізичному вихованні дітей” розкриваються теоретичні положення формування готовності майбутніх вихователів до використання народних традицій у фізичному вихованні дітей дошкільного віку; аналізується народний виховний досвід у галузі фізичного виховання дітей; історико-педагогічні аспекти підготовки вихователів для національної системи фізичного виховання.

У матеріалах даного розділу подається аналіз народних виховних традицій, спрямованих на гармонійний фізичний розвиток особистості, обґрунтовується можливість і доцільність застосування народного виховного досвіду в змісті професійної підготовки студентів у вищих навчальних закладах.

На основі вивчення творчої спадщини вітчизняних педагогів О.В.Духновича, Г.Г.Ващенко, С.Ф.Русової, Г.С.Сковороди, Я.Ф.Чепіги та інших визначено теоретичні засади побудови національної системи фізичного виховання, в якій питання підготовки кадрів відіграє важливу роль.

У дослідженнях А.Я.Вольчинського, Є.Н.Приступи, В.А.Столярова, В.В.Цукермана, А.С.Шевчук представлено методологічні та змістовні основи впровадження народних традицій у систему фізичного виховання. Народні традиції трактуються як досвід народу щодо фізичного вдосконалення особистості, що включає раціональні народні знання про фізичний розвиток людини, збереження і зміцнення її здоров'я, засоби і форми фізичного виховання, що склалися історично, та як елементи соціальної і культурної спадщини передаються наступним поколінням, забезпечуючи реалізацію національного ідеалу тілесної досконалості. Проаналізовані народні традиції дають підставу стверджувати, що в українській народній педагогіці була створена цілісна система фізичного виховання дітей із своєю метою, завданнями та засобами їх реалізації. Введення даного матеріалу у зміст фахової підготовки майбутніх вихователів забезпечуватиме їхню готовність до впровадження елементів народного виховного досвіду в процес фізичного виховання у дошкільних навчальних закладах.

В сучасних дослідженнях відображено реалізацію надбань української етнопедагогіки у змісті фахової підготовки вчителів (О.А.Павленко, О.М.Семенов), у формуванні національної

самосвідомості та культури вчителів фізичної культури (В.І.Смолук, В.В.Зелюк). Проблема народознавчої підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів (на матеріалах народної математики) представлена в дослідженні Л.С.Плетенецької. Проте підготовка майбутніх вихователів до використання народних традицій у фізичному вихованні дітей не досліджувалась.

Зміст і структура професійної готовності майбутніх педагогів розкрита в психолого-педагогічних дослідженнях С.І.Архангельського, Ю.К.Бабанського, В.І.Бондаря, Е.Е.Карпової, О.Г.Мороза, В.А.Сластьоніна, Н.Ф.Тализіної та інших, підготовка фахівців дошкільної освіти висвітлена в працях Г.В.Беленької, О.Л.Богиніч, Т.Г.Жаровцевої, Т.О.Зотєєвої, М.А.Машовець.

На основі аналізу різних підходів до проблеми дослідження визначено, що професійна готовність майбутнього вихователя до застосування народних традицій фізичного виховання в практичній діяльності - це здатність реалізовувати у змісті педагогічної діяльності основні засади народної педагогіки у питаннях фізичного розвитку дитини. Структура готовності включає професійно-змістовий, мотиваційний та діяльнісний компоненти.

Професійно-змістовий компонент відображує ступінь сформованості знань у студентів про значення і завдання фізичного виховання в українській народній педагогіці, ідеалу тілесної досконалості, що існував в народних уявленнях, історичні системи фізичного виховання українців на засадах народної педагогіки, фізичне виховання в Київській Русі, Запорізькій Січі, сучасних громадських організаціях, традиційні засоби фізичного виховання підростаючих поколінь та досвід народної педагогіки у цій галузі.

Мотиваційний компонент – характеризує ступінь прояву у студентів зацікавленого ставлення до народних традицій фізичного виховання і бажання постійного поглиблення знань своєрідних засобів фізичного розвитку дітей з метою підвищення рівня фахової підготовки, педагогічної майстерності.

Діяльнісний компонент забезпечує рівень оволодіння методикою застосування народних традицій фізичного виховання в педагогічному процесі, проведення різних форм з фізичного виховання; забезпечує володіння студентами технікою виконання основних рухів у відповідності з програмою навчання і виховання дітей дошкільного віку.

Грунтуючись на розкритих у працях А.М.Алексюка, С.І.Архангельського, Ю.К.Бабанського, І.Д.Беха, В.І.Бондаря, В.П.Беспалька, Н.Ф.Тализіної та інших сутності і своєрідності навчального процесу у вищій школі, провідним напрямом взаємодії суб'єктів педагогічного процесу визначаємо трансформацію досвіду у ставленні до іншої людини як до цінності. В такій взаємодії студент усвідомлює свої професійні інтереси та перспективи їх розвитку, а викладач, виконуючи роль організатора, допомагає цього досягти. Формування

професійної готовності майбутніх вихователів відбувається поетапно, спільні й узгоджені дії суб'єктів педагогічного процесу (викладача і студентів) на кожному з етапів забезпечують успішність оволодіння студентами основами майбутньої професійної діяльності.

Другий розділ “Експериментальна перевірка ефективності моделі підготовки студентів до застосування народних традицій у фізичному вихованні дітей дошкільного віку” присвячено обґрунтуванню та перевірці розробленої моделі професійної підготовки, яка відображує реалізацію програми і методики формування професійної готовності майбутніх вихователів до фізичного виховання дітей на засадах народних традицій.

Аналіз психолого-педагогічної літератури з досліджуваної проблеми слугував основою для визначення критеріїв (наявність знань, зміст мотивацій, наявність професійних умінь) та рівнів (високий, середній, низький) сформованості у студентів професійної готовності до вирішення завдань фізичного виховання дітей дошкільного віку на засадах народних традицій.

До **високого** рівня були віднесені студенти, які мають ґрунтовні, комплексні знання теоретичних основ методики фізичного виховання, засад народної педагогіки у питаннях фізичного розвитку дітей; виявляють свідоме ставлення до вивчення народних виховних традицій як основи майбутньої професійної діяльності в умовах національної системи освіти, активність, творчість, самостійність у дослідженні питань щодо впровадження народних традицій у процес фізичного виховання дітей дошкільного віку, стійкий інтерес до поглиблення власних знань, мають сформовані навички самовдосконалення, прагнення підвищувати рівень загальної і фізичної культури, володіють практичними вміннями планувати та реалізовувати у змісті професійної діяльності народні традиції фізичного виховання.

До **середнього** – студенти, які мають знання про основні положення методики фізичного виховання, орієнтуються в народних традиціях фізичного виховання дітей, виявляють нестійке бажання поглиблювати власні професійні знання досвідом народної педагогіки, потребу в самовдосконаленні, яка забезпечується зовнішніми соціальними стимулами; професійні уміння застосувати народні традиції у фізичному вихованні дітей спрямовані на відтворення отриманої інформації.

До **низького** – студенти, у яких наявні знання з основ фізичного виховання дітей, байдуже ставлення до ідей народної педагогіки, нерозуміння їх значення у фізичному вихованні дітей дошкільного віку, нестійкі професійні мотиви, інтереси, бажання працювати з дітьми викликано потребами особистої самореалізації, професійні уміння сформовані частково.

Результати констатувального експерименту показали, що готовність студентів до застосування народних традицій у фізичному вихованні дітей дошкільного віку в цілому недостатня, характеризується відсутністю у них відповідної теоретичної та практичної підготовки. Високий рівень продемонстрували лише 5,7%, середній – 36,3%, низький 58% студентів. Майбутні вихователі загалом мають бажання використовувати народні традиції у фізичному вихованні дітей, проте вказують на необхідність ґрунтовної підготовки до такої роботи.

Нами були визначені етапи професійної підготовки студентів до використання народних традицій у фізичному вихованні дітей: інформаційно-мотиваційний; практично-пошуковий; діяльнісно-творчий. Такий поділ обумовлений логікою організації навчального процесу, що передбачає реалізацію інформаційного компонента освіти, формування у студентів чітких мотивацій стосовно його засвоєння та подальшу реалізацію у фаховій діяльності.

Метою *інформаційно-мотиваційного* етапу було формування у студентів первинних уявлень про структуру і зміст професійної діяльності вихователя в сфері фізичної культури; знань про організацію і керівництво процесом фізичного виховання на засадах народної педагогіки; зацікавлення питаннями вивчення народних традицій фізичного виховання, стимулювання активності та вміння критичного аналізу отриманої інформації з позиції набутого педагогічного досвіду. На цьому етапі основною формою організації навчальної діяльності були лекції, на яких використовувалися методи стимулювання й мотивації навчання, що включали підгрупу методів, спрямованих на формування інтересу до навчання, і підгрупу методів, спрямованих на розвиток відповідальності за навчання.

На другому *практично-пошуковому* етапі відбувалося перетворення теоретичних знань студентів з питань застосування народних виховних традицій фізичного виховання дітей у практичні уміння; пошук оптимальних шляхів засвоєння необхідної інформації. Вирішення завдань даного етапу відбувалося під час семінарських, практичних занять, на яких використовувалися інтерактивні методи і прийоми навчання, різні види самостійної роботи.

Метою третього – *діяльнісно-творчого* етапу було засвоєння студентами способів професійної діяльності у сфері використання народних традицій фізичного виховання; набуття елементів творчості, перетворення знань, умінь у власний педагогічний досвід. Це відбувалося на лабораторних заняттях та під час педагогічної практики.

Схематично модель процесу формування готовності майбутніх вихователів представлено на рисунку 1.

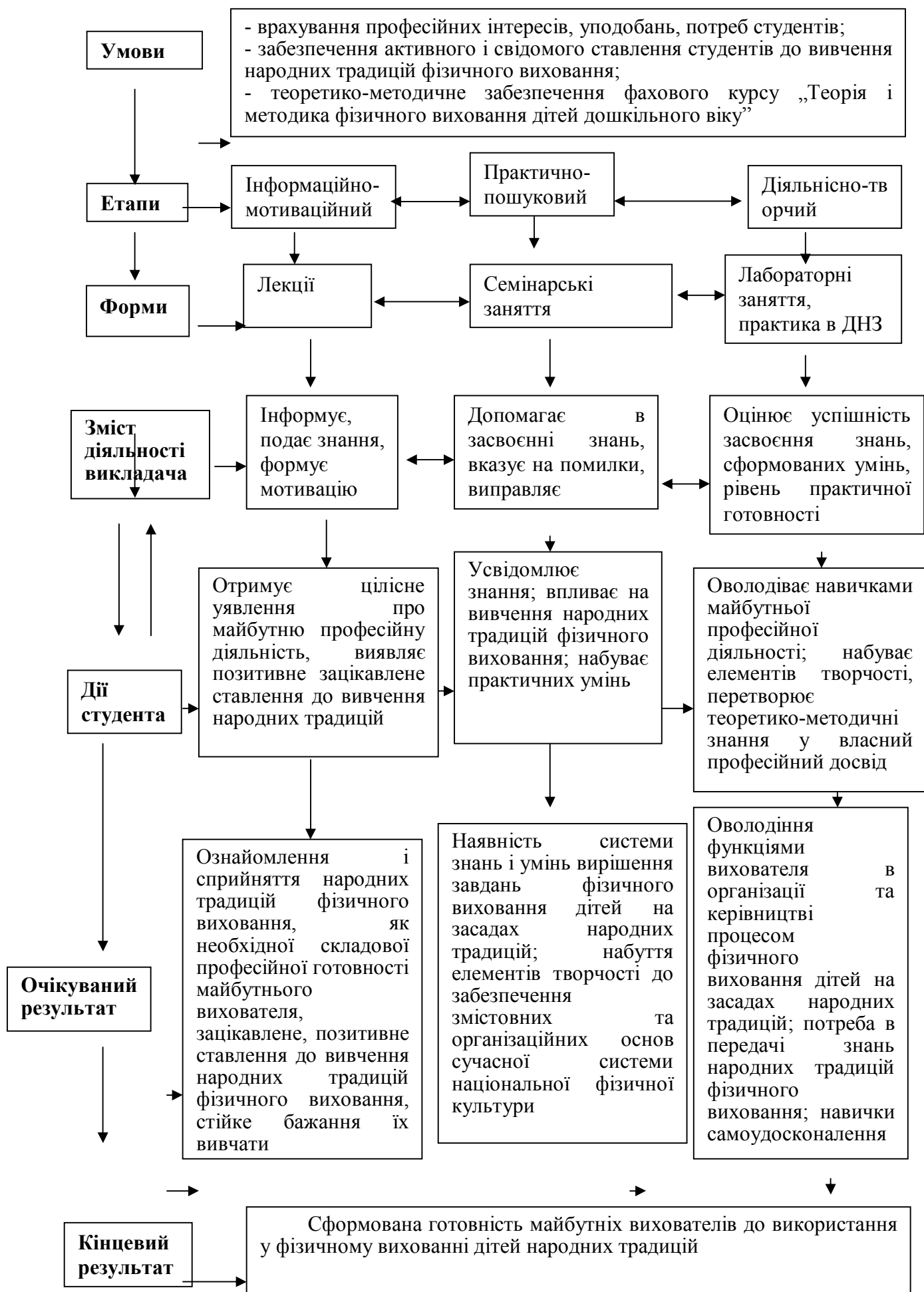

Рис. 1. Модель процесу формування готовності майбутніх вихователів до використання у фізичному вихованні дітей народних традицій.

Дослідно-експериментальна перевірка дії запропонованої моделі виявила динаміку у формуванні готовності студентів за рівнями, яку відображено в таблиці 1.

Таблиця 1

Рівень сформованості готовності майбутніх вихователів до застосування народних традицій у фізичному вихованні дітей

Експериментальні групи

Рівні	Високий				Середній				Низький			
	Кількість студентів				Кількість студентів				Кількість студентів			
	Констату-вальний експеримент		Формуваль-ний експеримент		Констату-вальний експеримент		Формуваль-ний експеримент		Констату-вальний експеримент		Формуваль-ний експеримент	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Професійно-змістовий	5	5,1	22	23	21	22,3	58	61	69	72,6	15	16
Мотиваційний	7	7,8	60	63	61	64,2	28	29	27	28	7	8
Діяльнісний	4	3,8	37	39	19	20,5	38	40	72	75,7	20	21

Контрольні групи

Рівні	Високий				Середній				Низький			
	Кількість студентів				Кількість студентів				Кількість студентів			
	Констату-вальний експеримент		Формуваль-ний експеримент		Констату-вальний експеримент		Формуваль-ний експеримент		Констату-вальний експеримент		Формуваль-ний експеримент	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Професійно-змістовий	5	5	9	9	22	23	25	26	69	72	62	65
Мотиваційний	8	8	26	27	62	65	60	63	26	27	10	10
Діяльнісний	4	4	31	32	20	21	14	15	72	75	51	53

З таблиці 1 видно, що зросли показники високого рівня професійно-змістового компонента в ЕГ на 17,9%, в КГ – на 4%; мотиваційного компонента – в ЕГ на 55,2%, КГ – на 19%, діяльнісного в ЕГ – на 35,2%, в КГ – на 28%. У контрольних групах також спостерігалися зміни у рівнях готовності, чому сприяло прослуховування студентами курсу “Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку” (без поглиблення змістового компоненту курсу народними виховними традиціями). Проте несистематичність у впровадженні знань про народні виховні традиції та епізодичність у формуванні таких практичних умінь знижує ефективність та стабільність формування готовності до застосування народних традицій у фізичному вихованні дітей, що підтверджують наведені дані.

Динаміку формування професійної готовності майбутніх вихователів до використання у фізичному вихованні дітей народних традицій (за даними констатувального та формувального експериментів по групах) зображено на рисунку 2.

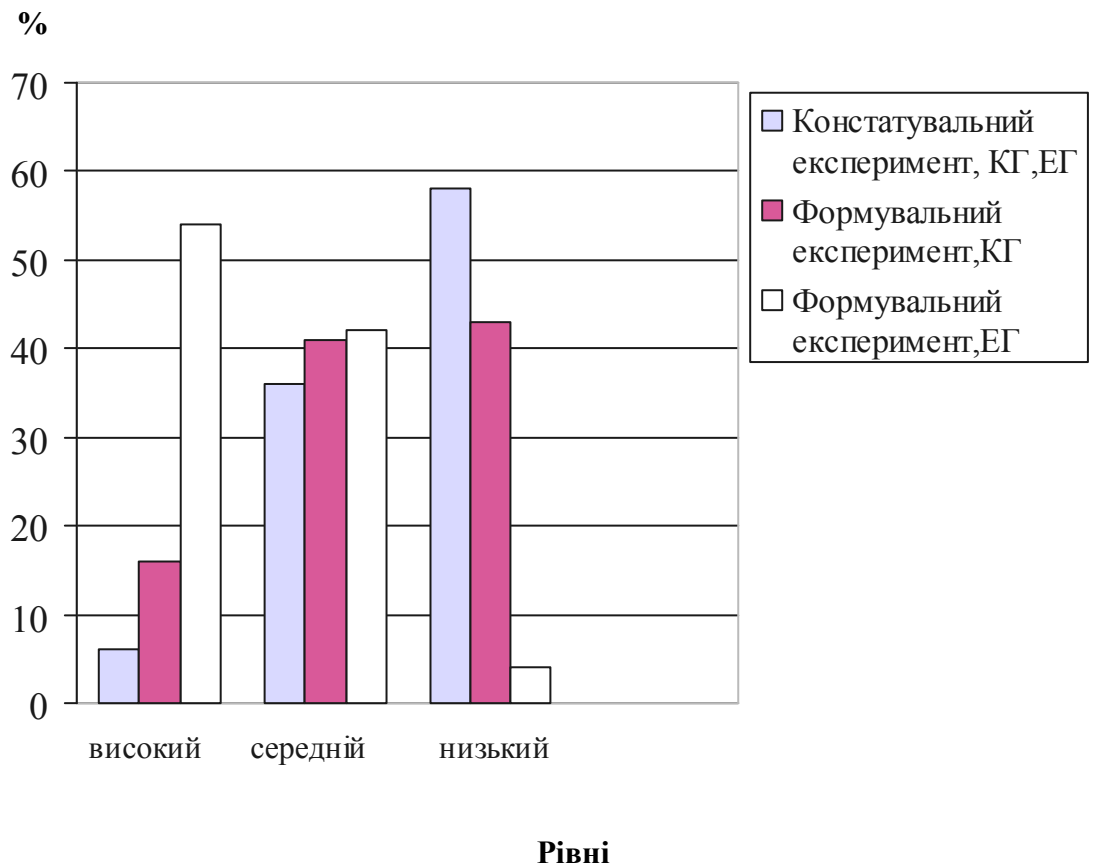

Рис.2. Співвідношення рівнів сформованості професійної готовності студентів контрольних та експериментальних груп до використання народних традицій у фізичному вихованні дітей (за даними констатувального та формувального експериментів, у %).

Покращення результату в експериментальній групі після завершення експерименту в порівнянні з початковими даними становить: високий рівень - 54% студентів (проти 16% - у

контрольній групі); середній – 42% (в контрольних - 41%), зміни показників низького рівня спостерігаємо у 54% відповідно (у контрольній групі - 15%). Це засвідчує позитивні тенденції у формуванні професійної готовності студентів і дозволяє зробити висновок, що в експериментальній групі відбулися значні позитивні зміни в процесі проведеної дослідної роботи.

Отримані результати підтвердили основні положення гіпотези, зокрема довели ефективність розробленої моделі з формування готовності майбутніх вихователів до застосування народних традицій у фізичному вихованні дітей.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне обґрунтування й нове розв'язання вирішення проблеми формування професійної готовності майбутніх вихователів до фізичного виховання дітей дошкільного віку на засадах народної педагогіки. Визначено структуру професійної готовності, розкрито її зміст, створено модель професійної підготовки майбутніх вихователів до використання народних традицій у фізичному вихованні дітей.

Одержані результати дослідження загалом підтвердили гіпотезу, на якій воно ґрунтується, засвідчили вирішення поставлених завдань і дали підстави для наступних висновків:

1. Вивчення історико-педагогічних аспектів досліджуваної проблеми свідчить, що в спадщині вітчизняних педагогів представлено теоретичне обґрунтування концепції підготовки національних кадрів. Характерною особливістю національної освіти є її побудова на принципі народності та широкому використанні традицій народної педагогіки, що містять високий виховний потенціал. Народна фізична культура як педагогічна галузь національної культури органічно поєднує в собі народну дидактику і народну систему фізичного виховання.

2. На основі аналізу психолого-педагогічних досліджень проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців до різних аспектів педагогічної діяльності готовність вихователя до використання народних традицій у фізичному вихованні дітей може бути представлена професійно-змістовим, мотиваційним та діяльнісним компонентами. Усі вони взаємопов'язані, лише комплексність у формуванні професійної готовності до фізичного виховання дітей забезпечує успішну професійну діяльність фахівця.

Вивчення сучасного стану готовності майбутніх вихователів до використання народних традицій у фізичному вихованні дітей за визначеними критеріями (наявність професійних знань та умінь, зміст мотивацій) свідчать про її недостатність. Так, результати констатувального експерименту засвідчили, що у більшості студентів наявні низький та середній рівні, які характеризуються недостатньою обізнаністю майбутніх вихователів з традиціями народної педагогіки у галузі фізичної культури; відсутністю або частковою

сформованістю практичних умінь застосовувати народні традиції у процесі фізичного виховання дітей дошкільного віку.

3. Експериментальним шляхом доведено, що процес формування професійної готовності майбутніх вихователів до використання народних традицій у фізичному вихованні дітей потребує поступовості. Нами були визначені наступні етапи: інформаційно-мотиваційний; практично-пошуковий; діяльнісно-творчий. Успішно керуючи навчально - пізнавальною діяльністю студентів, викладач на основі наповнення змісту фахового курсу матеріалом про народні традиції, добору доцільних методів до кожного етапу навчальної діяльності, підтримці оптимальної активності і самостійності, поєднуючи репродуктивні та продуктивні форми навчання, забезпечує формування у майбутніх фахівців готовності до професійної діяльності в умовах функціонування національної системи фізичного виховання в Україні.

Успішність такої роботи забезпечується використанням різноманітних організаційних форм навчання: лекцій (вступні, тематичні, оглядові, заключні), семінарських занять (семінар запитань і відповідей, семінар – розгорнута бесіда, семінар – коментоване читання, семінар – дискусія, семінар – заняття в дошкільному навчальному закладі), лабораторних занять, самостійної роботи (репродуктивного, творчого та комбінованого типу). Результативність застосування методів і прийомів залежить від врахування світоглядних цінностей, професійних інтересів, наявного педагогічного досвіду майбутніх вихователів та етапу навчальної діяльності. На початку ефективним є застосування репродуктивних, частково продуктивних методів навчання. Вони забезпечують накопичення у студентів необхідних знань, які потім дозволяють їм виконувати завдання творчого та проблемно-пошукового характеру. Найбільш ефективними є – рольові ігри, моделювання педагогічних ситуацій, взаємоконсультування, вироблення методичних порад тощо.

4. Виявлені умови формування готовності майбутніх вихователів до використання народних традицій у фізичному вихованні дітей: викладач має забезпечити врахування професійних уподобань і потреб студентів у ході вивчення народних традицій фізичного виховання, демонстрацію можливостей застосування цих знань у фізичному вихованні дітей, наявність інтересу до вивчення народних традицій фізичного виховання, формування позитивної мотивації до використання народних традицій у фізичному вихованні дітей, стимулювання творчого потенціалу, повагу до особистості студента (майбутнього вихователя), їх вплив на вивчення народних традицій фізичного виховання через внесення пропозицій, звернень, запитань, визначення тематики методичних розробок, практичних завдань та оформлення куточка народних традицій в кабінеті з методики фізичного виховання.

Результатами формувального експерименту підтверджено основні положення гіпотези, зокрема доведено ефективність розробленої програми та методики формування готовності майбутніх вихователів до застосування народних традицій у фізичному вихованні дітей.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів даної проблеми. Її перспективними напрямками можуть бути питання вивчення можливостей застосування народних виховних традицій у формуванні навичок здорового способу життя та національної свідомості майбутніх вихователів.

Основний зміст роботи висвітлено в таких **публікаціях** автора:

1. Левінець Н.В. Використання надбань української народної фізичної культури в сучасній системі підготовки фахівців дошкільного профілю /Наукові записки. – Вип. 32. Ч. II. – Серія: Педагогічні науки. – Кіровоград: РВЦ КДПУ імені В. Винниченка, 2001. – С. 91-94.

2. Левінець Н.В. Розвиток професійних можливостей спеціалістів дошкільного виховання на основі засобів української етнопедагогіки (на матеріалі курсу “Теорія та методика фізичного виховання дітей дошкільного віку”) /Вісник. Зб. наук. ст. Київського міжнародного ун-ту. Серія: Педагогічні науки. Психологічні науки. Вип. 1. К: КиМУ, – 2002. – С. 95–102.

3. Левінець Н.В. Методика використання етнопедагогіки у фаховій підготовці студентів до фізичного виховання дошкільників /Вісник Глухівського державного педагогічного ун-ту. Серія: Педагогічні науки. Вип. 2. – Глухів, 2003. – С. 116–121.

4. Левінець Н.В. Аналіз стану готовності студентів до застосування народних традицій у фізичному вихованні дошкільників /Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи: Зб. наук. пр. – Вип. 3. – К.: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2006. – С.93–97.

5. Левінець Н.В. Розвиток духовності дітей засобами української народної фізичної культури /Християнські цінності: історія і погляд у третє тисячоліття: зб. наук. записок Національного ун-ту “Острозька академія”. – Острог, 2002. – Т. VI. – С. 317–323.

6. Левінець Н.В. Народні традиції у фізичному вихованні дошкільників в Україні та їх освітнє значення /Матеріали перших Міжнародних драгоманівських читань /Укл. Г.І.Волинка, В.П.Сергієнко, Л.Л.Макаренко. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2003. – Вип. 2. – С.88–93.

7. Левінець Н.В. Підготовка студентів до фізичного виховання дошкільнят на засадах української народної педагогіки /Психолого-педагогічні проблеми підготовки вчительських кадрів в умовах трансформації суспільства: Матеріали міжнародної

науково-теоретичної конференції. – К.: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2001 – Ч.2. – С. 136–138.

8. Левінець Н.В. Роль засобів народної педагогіки в роботі з дітьми, які мають особливі потреби /Кроки до компетентності та інтеграції в суспільство: наук. –метод. зб. – К., 2000 – С. 240–243.

9. Левінець Н.В. Реалізація принципу народності у фізичному вихованні дітей дошкільного віку /Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції “Проблеми вищої педагогічної освіти в світлі рішень II Всеукраїнського з’їзду працівників освіти” /Укл. П.В. Дмитренко, Л.Л. Макаренко, О.П.Симоненко. – К.: НПУ імені М.П.Драгоманова – 2002. – Ч.3. – С. 10 – 13.

10. Левінець Н.В. Теоретичне обґрунтування засобів народної педагогіки у фізичному вихованні дошкільнят /Вісник. Зб. наук. ст. НПУ імені М.П. Драгоманова /Укл. П.В.Дмитренко, Л.Л.Макаренко, О.П.Симоненко. – К.: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2002. – Вип. 2. – С. 195 – 197.

11. Левінець Н.В. До проблеми застосування народних традицій фізичного виховання дітей у фаховій підготовці спеціалістів дошкільного профілю /Вісник. Зб. наук. ст. НПУ імені М.П.Драгоманова /Укл. П.В.Дмитренко, Л.Л.Макаренко. – К.:НПУ імені М.П.Драгоманова, 2003. – Вип. 6. – С.4–5.

12. Левінець Н.В., Нападій Н.В. Народознавство /Програми вищих педагогічних закладів для студентів спеціальності 6.01.01.01 “Дошкільне виховання” освітньо-кваліфікаційного рівня “Бакалавр”. – Ч. 1. – К.: РІА “Бліц”, 2004. – С.108–125. (написано пояснювальну записку, тематичний план, зміст)

13. Галузевий стандарт вищої освіти: Освітньо-професійна програма підготовки бакалавра за спеціальністю 6.010101 „Дошкільне виховання”. Кваліфікація 3340 „Вихователь”. /Розробники Артемова Л.В., Машовець М.А., Беленька Г.В., Богініч О.Л., Голота Н.М., Левінець Н.В., Луценко І.О., Сухорукова Г.В. – К.: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2006. – 258с. (розроблено зміст умінь народознавчого спрямування)

АНОТАЦІЇ

Левінець Н.В. Формування професійної готовності майбутніх вихователів до здійснення фізичного виховання дошкільників на засадах народних традицій. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04. — теорія і методика професійної освіти. Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова. - Київ, 2007.

Дослідження присвячено проблемі формування готовності студентів до використання народних традицій фізичного виховання як важливої складової професійної підготовки майбутніх вихователів. У роботі представлено структуру готовності вихователя, здатного вирішувати завдання фізичного виховання дітей на засадах народних традицій. Визначено зміст професійних умінь майбутнього фахівця дошкільної освіти з урахуванням специфіки діяльності у сфері фізичної культури. Апробовані авторська програма та методика формування у студентів готовності до застосування народних традицій у фізичному вихованні дітей. Подані методичні рекомендації щодо впровадження народних виховних традицій у зміст фахової підготовки майбутніх вихователів.

Підтверджено ефективність запропонованої моделі поетапного формування професійної готовності у студентів спеціальності “Дошкільне виховання” із застосуванням адекватних меті та завданням навчання форм, методів, прийомів і засобів.

Ключові слова: професійна готовність, народні традиції фізичного виховання, модель процесу формування готовності студентів до використання народних традицій у фізичному вихованні дітей, народна педагогіка, народна фізична культура.

Левинец Н.В. Формирование профессиональной готовности будущих воспитателей к осуществлению физического воспитания дошкольников на основе народных традиций. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04. – теория и методика профессионального образования. – Национальный педагогический университет имени М.П.Драгоманова. – Киев, 2007.

Исследование посвящено проблеме формирования готовности студентов к использованию народных традиций физического воспитания как важной составляющей профессиональной подготовки будущих воспитателей.

В теоретической части исследования охарактеризованы народные традиции физического воспитания, определившие содержание экспериментальной работы по их использованию в профессиональной подготовке студентов. Определено, что понятие „народные традиции физического воспитания” – это опыт народа по физическому усовершенствованию личности, который включает народные знания о физическом развитии человека, сохранении и укреплении его здоровья, исторически сложившиеся средства, формы физического воспитания и передачу социального и культурного наследия следующим поколениям, реализацию в целом национального идеала телесного совершенства. Установлено, что народные воспитательные традиции содержат мощный когнитивный

потенциал, способствуют формированию мотивационных основ национально ориентированного образования.

На основании анализа разных подходов к проблеме исследования определено, что готовность будущего воспитателя к использованию в педагогической деятельности народных традиций физического воспитания как целостное образование объединяет оптимальную систему знаний, умений, навыков и профессиональных качеств. Основными структурными компонентами готовности является профессионально-содержательный, мотивационный и деятельностный.

В практической части работы обоснована и экспериментально апробирована модель профессиональной подготовки, которая отображает реализацию программы и методики формирования готовности будущих воспитателей к осуществлению физического воспитания детей на основе народных традиций.

Модель процесса подготовки студентов к такой работе включает следующие структурные компоненты: условия, этапы, формы работы, деятельность преподавателя и студентов, результаты каждого этапа. Процесс формирования профессиональной готовности студентов к использованию народных традиций в физическом воспитании детей проходит такие этапы: информационно-мотивационный, практически-поисковый и деятельностно-творческий. Определены условия формирования у будущих воспитателей готовности к использованию народных традиций физического воспитания: учет интересов, потребностей студентов в процессе изучения народных традиций физического воспитания, демонстрация возможностей использования этих знаний в физическом воспитании детей, формирование положительной мотивации к использованию народных традиций физического воспитания, стимулирование творческого потенциала, уважение к личности студента, их влияние на изучение народных традиций физического воспитания через внесение предложений, вопросов, определение тематики методических разработок, практических заданий и оформления уголка народных традиций в кабинете методики физического воспитания.

Экспериментально доказано, что построение обучения соответственно разработанной модели эффективно влияет на формирование у будущих воспитателей готовности к использованию народных традиций в физическом воспитании детей.

Ключевые слова: профессиональная готовность, народные традиции физического воспитания, модель процесса формирования готовности студентов к использованию народных традиций в физическом воспитании детей, народная педагогика, народная физическая культура.

Levinetz N.V. The Formation of Professional Readiness of Future Educators for Providing Preschool Children with Physical Education on the Bases of Folk Traditions. – Manuscript.

The dissertation is for the degree of candidate of pedagogical science – theory and method of professional education, specialty 13.00.04. /The National Pedagogical University named after M.P.Dragomanov. – Kyiv, 2007.

The dissertation represents the formation problem of students' readiness to use folk traditions in physical education as the important component of the future educators' professional training. It presents the structure of the educators' readiness to accomplish tasks for the preschool physical education on the basis of folk traditions. The content of professional skills was defined for the future specialist in preschool education in view of specific physical training activity. The author's program and method for the formation of students' readiness to use folk traditions in preschool physical education has been approved. Methodical recommendations are given for the higher educational establishments to include national educational traditions into the future preschool teachers' professional training content.

This research confirms the effectiveness of the staged model proposed by the author for the formation of students' readiness with major in „Preschool Education” using forms, methods, and means relevant to the purpose and tasks of education.

Key words: professional readiness, folk traditions of the physical education, the model of the readiness of formation process for using folk traditions in preschoolers physical education, folk pedagogic, folk physical training.